

การศึกษาระบบเสียงภาษาผู้ไทยในจังหวัดอุบลราชธานี
A study of the Phonological System of Phu Thai Dialect
in Ubon Ratchathani Province

สุนทร วรหาร* ณัฐสุดา ภาระพันธ์

Sunthorn Worahan*, Natsuda Parapan

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี^{*2}

Faculty of Humanities Social Science, Ubon Ratchathani Rajabhat University

stworahan@gmail.com

Received: May 10, 2024 Revised: September 9, 2024 Accepted: September 23, 2024

บทคัดย่อ

การศึกษาวินิจฉัยเรื่องการศึกษาระบบเสียงภาษาผู้ไทยในจังหวัดอุบลราชธานี มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาระบบเสียงพยัญชนะ สระ และวรรณยุกต์ ของภาษาถิ่นผู้ไทยในจังหวัดอุบลราชธานี โดยคัดเลือกรายการคำศัพท์จากเอกสารและงานวิจัยต่าง ๆ และรายการคำศัพท์จากแบบทดสอบเสียงวรรณยุกต์แล้วนำมาสอบถามผู้บอกภาษาเพศชายและเพศหญิงที่มีอายุ 50 ปีขึ้นไป ผลการศึกษาพบว่า มีหน่วยเสียงพยัญชนะต้นเดี่ยว 20 หน่วยเสียง ได้แก่ /p, t, k, ʔ, ph, th, kh, b, d, c, f, s, h, m, n, ŋ, l, w, j, ɲ/ หน่วยเสียงพยัญชนะต้นควบกล้ำ 2 หน่วยเสียง ได้แก่ /kw, khw/ หน่วยเสียงพยัญชนะท้าย 9 หน่วยเสียง ได้แก่ /p, t, k, ʔ, m, n, ŋ, w, j/ หน่วยเสียงสระเดี่ยวจำนวน 18 หน่วยเสียง ได้แก่ /i, iː, e, eː, ɛ, ɛː, ʊ, ʊː, ə, əː, a, aː, u, uː, o, oː, ɔ, ɔː/ หน่วยเสียงวรรณยุกต์มี 4 หน่วยเสียง ได้แก่ 1) หน่วยเสียงวรรณยุกต์ระดับกลาง (Mide Tone) 2) หน่วยเสียงวรรณยุกต์ระดับสูง (High Tone) 3) หน่วยเสียงวรรณยุกต์เปลี่ยนตก (Falling Tone) และ 4) หน่วยเสียงวรรณยุกต์เปลี่ยนขึ้น (Rising Tone)

คำสำคัญ: ระบบเสียง ภาษาผู้ไทย จังหวัดอุบลราชธานี

Abstract

A study of the phonological system of Phu Thai Dialect in Ubon Ratchathani Province aimed to study the phonological system of consonants, vowels and tones of Phu Thai Dialect in Ubon Ratchathani Province by selecting vocabulary lists from various documents and research, and a list of words from a tone box. Male and female native speakers aged 50 years and over were asked to pronounce the words in study. The study found that the phonological system of Phu Thai Dialect in Ubon Ratchathani Province had 20 sounds of single initial consonants /p, t, k, ʔ, ph, th, kh, b, d, c, f, s, h, m, n, ŋ, l, w, j, ɲ/; 2 sound units of consonant cluster: /kw, khw/; 9 sound units of final consonant: /p, t, k, ʔ, m, n, ŋ, w, j/; 18 sounds of single vowels: /i, iː, e, eː, ɛ, ɛː, ʊ, ʊː, ə, əː, a, aː, u, uː, o, oː, ɔ, ɔː/; 4 units of tones: 1) Mide Tone 2) High Tone 3) Falling Tone and 4) Rising Tone

u, uː, o, oː, ɔ, ɔː/. It had 4 tone: 1) Mid tone, 2) High tone, 3) Falling tone and 4) Rising tone.

Keywords: Phonological System, Phu Thai Dialect, Ubon Ratchathani Province

บทนำ

ภาษาถิ่นเป็นส่วนย่อยของภาษาไทยที่มีความสัมพันธ์กันในด้านเสียง คำ ประโยค โดยเฉพาะภาษาที่อยู่ในตระกูลเดียวกันย่อมมีความใกล้เคียงกัน อาจจะต่างกันในองค์ประกอบบางส่วนเท่านั้น ภาษาที่มีความสำคัญเพราะใช้เป็นเครื่องมือที่ใช้ติดต่อสื่อสารกัน และยังบ่งบอกถึงความเจริญทางวัฒนธรรมของกลุ่มต่าง ๆ ซึ่งวัฒนธรรมนั้นเป็นลักษณะที่แสดงถึงความเจริญของสังคม นอกจากนั้นภาษายังมีลักษณะสำคัญเช่นเดียวกับวัฒนธรรม กล่าวคือเป็นมรดกทางสังคม เกิดจากการเรียนรู้ มีการถ่ายทอดจากคนรุ่นหนึ่งไปสู่อีกรุ่นหนึ่ง และมีการเปลี่ยนแปลงไปตามกาลเวลา

ประเทศไทยมีภาษาไทยเป็นภาษาประจำชาติ มีภาษาหลัก คือ ภาษาไทยมาตรฐาน นอกจากนี้ยังมีภาษาอื่น ๆ อีกหลายภาษา กัลยา ดิงศภักดิ์ (2537) กล่าวว่า ภาษาที่มีพูดในประเทศไทยมีประมาณ 50 ภาษา โดยภาษาเหล่านี้จัดอยู่ในตระกูลภาษา 7 ตระกูล ได้แก่ ตระกูลไท ตระกูลทิเบต-พม่า ตระกูลกระเหรี่ยง ตระกูลม้ง-เย้า ตระกูลมอญ-เขมร (ออสโตรเอเชียติก) ตระกูลจีน และตระกูลมลายู-พอลินีเซียน ภาษาที่มีผู้ใช้กันมากที่สุดในประเทศไทย คือ ภาษาตระกูลไท (Tai Family) คิดเป็นร้อยละ 90 ของประชากรทั้งหมด ซึ่งภาษาไทยเป็นภาษาถิ่นหนึ่งที่จัดอยู่ในภาษาตระกูลไทเช่นเดียวกัน

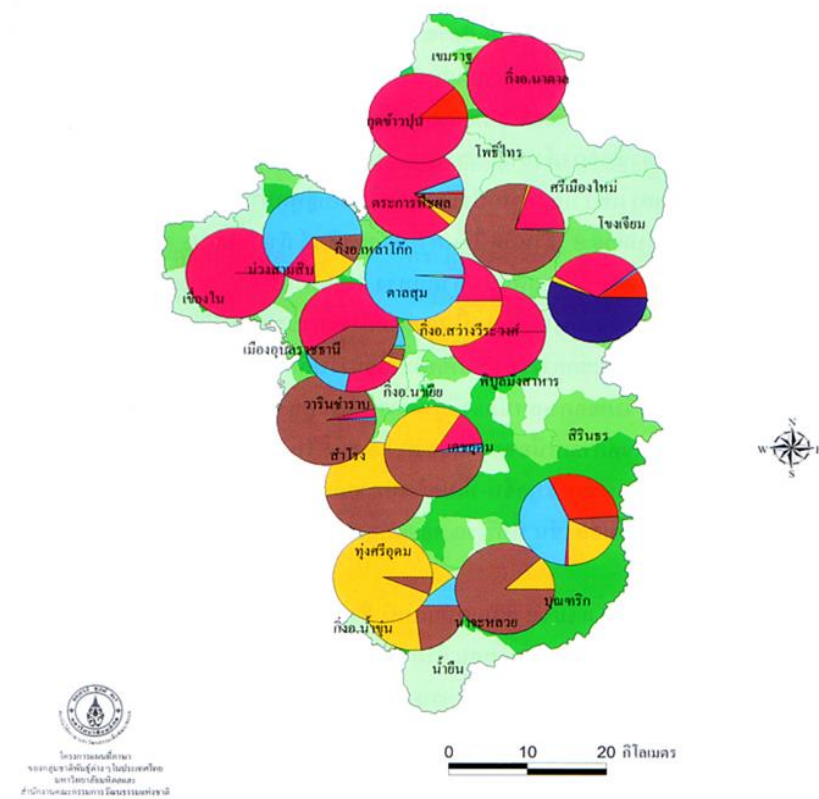
ภาษาผู้ไทยเป็นภาษาถิ่นตระกูลไทที่มีความน่าสนใจอีกภาษาหนึ่งในพื้นที่ภาคอีสานของไทยซึ่งสมทรง บุรุษพัฒน์ (2536) กล่าวว่า ภาษาผู้ไทยมีถิ่นกำเนิดที่แคว้นสิบสองจุไทย ลาว และเวียดนาม ผู้ไทยแบ่งออกเป็นกลุ่มต่าง ๆ ได้แก่ ผู้ไทยขาว ผู้ไทยดำ ผู้ไทยแดง และผู้ไทยลาย สำหรับการเรียกชื่อกลุ่มชาติพันธุ์ผู้ไทยนั้น มีผู้เรียกแตกต่างกันออกไปหลากหลายตามชุดความคิดของแต่ละบุคคล เช่น ภูไท ผู้ไท ผู้ไทย และพูไทย อนึ่ง บทความเรื่อง “ไท” จากบทวิทยุรายการ “รู้รักษ์ ภาษาไทย” ของสำนักงานราชบัณฑิตยสภา (2550: ออนไลน์) ได้อธิบายว่า “ไท” ใช้สำหรับเรียก คนกลุ่มอื่น ๆ หรือชนชาติอื่น ๆ ที่เป็นญาติกับคนไทยและพูดภาษาที่มีความสัมพันธ์กับภาษาไทยคือเป็นภาษาตระกูลไท ตัวอย่างของชนชาติและภาษาที่สัมพันธ์กับไทย เช่น ไทดำ ไทขาว ในประเทศเวียดนาม ไทลื้อ ไทหย่า ไทเหนือ ไทใต้คง ในสาธารณรัฐประชาชนจีน ไทใหญ่ ไทมว ในสหภาพพม่า ไทอาหม ไทพ่าเก ในสาธารณรัฐอินเดีย นอกจากนี้ยังใช้เรียกชนชาติไทที่อพยพเข้ามาอาศัยอยู่ในราชอาณาจักรไทยด้วย เช่น ผู้ไทย ไทยอง ไทโย้ย ไทกะเลิง ไทโซ่ง ไทครั้ง ไทพวน

ภาษาผู้ไทยเป็นภาษาที่มีผู้พูดกระจายอยู่ในเขตพื้นที่ภาคอีสาน โดยมากจะพบบริเวณตอนบนของภาค ได้แก่ จังหวัดนครพนมในอำเภอนาหว้า อำเภอนาแก อำเภอศรีสงคราม อำเภอเมือง อำเภอปลาปาก อำเภอนาหว้า จังหวัดกาฬสินธุ์ในอำเภอสหัสขันธ์ อำเภอสว่างแดนดิน อำเภอสมเด็จ อำเภอห้วยผึ้ง อำเภอคำม่วง อำเภอเขาวง อำเภอกวนารายณ์ จังหวัดสกลนครในอำเภอ คำตาก้า อำเภอวานรนิวาส อำเภอบ้านม่วง อำเภอสว่างแดนดิน อำเภอวาริชภูมิ อำเภอพังโคน อำเภอพรรณานิคม อำเภอกุดบาก อำเภอกุสุมาลย์ และอำเภอเมือง (พจณี ศรีราชภู่, 2526) จังหวัดมุกดาหารในอำเภอเมือง อำเภอคำชะอี อำเภอหนองสูง อำเภอดงหลวง อำเภอนิคมน้ำสวาย อำเภอดอนตาล จังหวัดอำนาจเจริญในอำเภอเสนางคนิคม อำเภอชานุมาน อำเภอปทุมราชวงศา (สุรจิตต์ จันทรสาขา, 2544) จังหวัดยโสธร ในอำเภอลำดวน จังหวัดร้อยเอ็ด

ในอำเภอเมยวดี นอกจากนี้ยังพบในบางพื้นที่ของจังหวัดหนองคายและจังหวัดอุบลราชธานี ทั้งยังกระจายอยู่ในพื้นที่อีก 10 จังหวัดของภาคอีสานด้วย

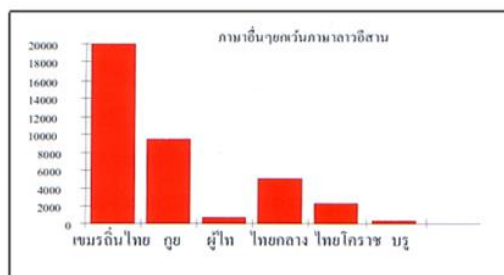
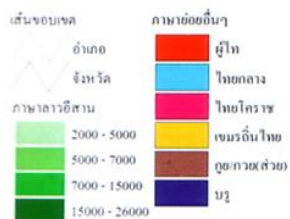
การศึกษาภาษาถิ่นผู้ไทยตามแนวภาษาศาสตร์นี้ได้มีผู้สนใจศึกษาบ้างแล้ว เช่น วิไลวรรณ ขนิษฐนันท์ (2520) ศึกษาเรื่อง ภาษาผู้ไทย สุเนตร วีระภักดิ์ (2538) ศึกษาเรื่อง ผนวชของชาวผู้ไทย กิ่งอำเภอหนองสูง จังหวัดมุกดาหาร จินตนา ศูนย์จันทร์ (2539) ศึกษาเรื่อง การวิเคราะห์คำศัพท์ภาษาผู้ไทย อำเภอพรรณานิคม จังหวัดสกลนคร: ศึกษาเฉพาะกรณีเปรียบเทียบคำศัพท์ของบุคคลสามระดับอายุ พิณรัตน์ อัครวัฒนกุล (2541) ศึกษาเรื่อง การศึกษาเปรียบเทียบระบบวรรณยุกต์ในภาษาของคน “ลาว” คน “ญ้อ” และคน “ผู้ไท” ในอำเภอธาตุพนม จังหวัดนครพนม พรสวรรค์ นามวัง (2544) ศึกษาเรื่อง วรรณยุกต์ภาษาอีสาน (ลาว) ที่พูดโดยคนอีสาน ผู้ไทย และโซ่ ในชุมชนตำบลนาเพียง อำเภอกุสุมาลย์ จังหวัดสกลนคร อมรัตน์ วันยาว (2545) ศึกษาเรื่อง การตั้งชื่อของกลุ่มชาติพันธุ์ผู้ไทในเขตอำเภอเขาวง จังหวัดกาฬสินธุ์ โรชนี คนหาญ (2546) ศึกษาเรื่อง คำพื้นฐานภาษาผู้ไทย: การศึกษาตามแนวภาษาศาสตร์เชิงประวัติ พานทอง ศุภโกศล (2548) ศึกษาเรื่อง การศึกษาเปรียบเทียบคำวิเศษณ์จากภาษาถิ่นอีสาน และภาษาถิ่นผู้ไทย สิริกัญญา วรชิน (2552) ศึกษาเรื่อง การศึกษาสถานภาพทางภาษาของภาษาผู้ไทย อำเภอภูพานรายณ์ จังหวัดกาฬสินธุ์ เพ็ญประภา จูมมาลี (2553) ศึกษาเรื่อง ระบบเสียงภาษาผู้ไท ตำบลถ้ำเจริญ อำเภอโซ่พิสัย จังหวัดบึงกาฬ ยศกร สิทธิศักดิ์ไพบุลย์, จรัสวิไล จรูญโรจน์, ม.ล. และวิภากร วงศ์ไทย (2553) ศึกษาเรื่อง การศึกษาชื่อลายผ้าแพรวาในภาษาผู้ไทยตามแนววรรณคดีชาติพันธุ์ และพิชญา ชาลีหอม (2556) ศึกษาเรื่อง ระบบเสียงภาษาผู้ไทย อำเภอปทุม-ราชวงศา จังหวัดอำนาจเจริญ

จากตัวอย่างงานวิจัยข้างต้นจะเห็นว่า ผู้วิจัยส่วนใหญ่มักเลือกเก็บข้อมูลภาษาถิ่นผู้ไทยแถบพื้นที่ภาคอีสานตอนบน เนื่องจากเป็นพื้นที่ที่มีการกระจุกตัวของกลุ่มชาติพันธุ์ผู้ไทยมากกว่าพื้นที่อื่น ๆ ในภาคอีสาน อย่างไรก็ตาม ผู้วิจัยเห็นว่าควรมีการศึกษาภาษาถิ่นผู้ไทยในเขตพื้นที่อื่น ๆ ที่มีกลุ่มชาติพันธุ์ผู้ไทยอาศัยอยู่ด้วยแม้จะมีจำนวนไม่มากก็ตาม เพื่อเป็นประโยชน์ต่อการศึกษารวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับภาษาถิ่นผู้ไทยในอนาคต หรือใช้เป็นข้อมูลในการศึกษาเปรียบเทียบระบบเสียงหรือระบบคำของภาษาถิ่นผู้ไทยในพื้นที่ต่าง ๆ เป็นต้น ด้วยเหตุนี้ ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาระบบเสียงพยัญชนะ สระ และวรรณยุกต์ของภาษาผู้ไทยในหมู่บ้านป่าช้า ตำบลหนองสิม อำเภอเขมราฐ จังหวัดอุบลราชธานี เนื่องจากการค้นคว้าข้อมูลเบื้องต้นพบว่าบริเวณดังกล่าวเป็นบริเวณเดียวในจังหวัดอุบลราชธานีที่มีการใช้ภาษาผู้ไทย ดังแผนที่ภาษาจังหวัดอุบลราชธานี (สุวิไล เปรมศรีรัตน์ และคณะ, 2547) โดยชาวผู้ไทยหมู่บ้านป่าช้าเป็นชาวผู้ไทยที่อพยพมาจากเมืองเซโปน สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ซึ่งตรงกับสมัยรัชกาลที่ 3 แล้วได้เข้ามาตั้งถิ่นฐานบ้านเรือนในเขตอำเภอเสนางคนิคมและอำเภอขามุนาม จังหวัดอำนาจเจริญในปัจจุบัน ก่อนจะอพยพมาอาศัยอยู่ที่บริเวณหมู่บ้านป่าช้า จังหวัดอุบลราชธานีในเวลาต่อมา (เกษแก้ว ภูธา และพะนิวัลย์ ภูธา, 2560)

อุบลราชธานี

ภาษาถิ่นในจังหวัดอุบลราชธานี คือภาษาถิ่นอีสาน แสดงด้วยระดับสีเข้มอ่อนตามพื้นที่
ภาษาของชนกลุ่มน้อยแสดงในรูปวงกลมด้วยขนาดภาพวงกลม

ที่มา: สุวิไล เปรมศรีรัตน์ และคณะ (2547)

อนึ่ง ดังที่ผู้วิจัยได้กล่าวไปแล้วข้างต้นว่าควรมีการศึกษาภาษาถิ่นผู้ไทยในเขตพื้นที่อื่น ๆ ที่มีกลุ่มชาติพันธุ์ผู้ไทยอาศัยอยู่นั้น เป็นเพราะผู้วิจัยตระหนักถึงการกลายของภาษา กล่าวคือ ในบริเวณหรือพื้นที่ที่มีชาวผู้ไทยอาศัยอยู่จำนวนไม่มากนัก เช่น หมู่บ้านป่าช้า ตำบลหนองสิม อำเภอเขมรราชู จังหวัดอุบลราชธานี ภาษาถิ่นผู้ไทยของชาวผู้ไทยกลุ่มนี้อาจได้รับอิทธิพลจากภาษาที่มีอิทธิพลมากกว่าคือภาษาไทยถิ่นอีสานจนทำให้ภาษาถิ่นผู้ไทยดั้งเดิมกลายไป โดยเฉพาะกลุ่มคนรุ่นใหม่ที่มีแนวโน้มที่จะละทิ้งภาษาถิ่นดั้งเดิมของตน

ซึ่งจะเห็นได้จากผลการวิจัยทางภาษาหลาย ๆ เรื่องที่ศึกษาการแปรของภาษาตามระดับอายุนั้นเอง ฉะนั้น การศึกษาระบบเสียงพยัญชนะ สระ และวรรณยุกต์ของภาษาถิ่นผู้ไทยในหมู่บ้านป่าช้า ตำบลหนองสิม อำเภอยางชุมน้อย จังหวัดอุบลราชธานีครั้งนี้ จึงนับเป็นการเก็บข้อมูลทางภาษาของภาษาถิ่นผู้ไทยในแถบพื้นที่อีสานตอนล่างก่อนที่จะถูกกลืนกลายไปกับภาษาไทยถิ่นอีสานจนไม่เหลือเค้าเดิมของภาษาถิ่นผู้ไทย

ทั้งนี้ จากการที่ผู้วิจัยได้สำรวจพื้นที่ตามหมู่บ้านต่าง ๆ ในตำบลหนองสิม อำเภอยางชุมน้อย จังหวัดอุบลราชธานี โดยเฉพาะพื้นที่ที่ใช้เป็นแหล่งเก็บข้อมูลคือหมู่บ้านป่าช้า พบว่าชาวผู้ไทยในถิ่นนี้มีสำเนียงการพูดที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะตัวซึ่งแตกต่างกับภาษาถิ่นอื่น ๆ ในจังหวัดอุบลราชธานี โดยเฉพาะกลุ่มผู้สูงอายุในหมู่บ้านยังคงอนุรักษ์การพูดภาษาถิ่นผู้ไทยอย่างเข้มข้น ด้วยเหตุนี้ ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาระบบเสียงภาษาผู้ไทย หมู่บ้านป่าช้า ตำบลหนองสิม อำเภอยางชุมน้อย จังหวัดอุบลราชธานี เพื่อเป็นองค์ความรู้ในด้านการอนุรักษ์ภาษาถิ่น ตลอดจนสามารถนำระเบียบวิธีวิจัยไปประยุกต์ใช้ในการจัดการเรียนการสอนในรายวิชาภาษาถิ่นไทย หรือใช้เป็นแนวทางในการศึกษาภาษาถิ่นอื่น ๆ

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาระบบเสียงพยัญชนะ สระ และวรรณยุกต์ ตลอดจนการแตกตัวของหน่วยเสียงวรรณยุกต์ของภาษาถิ่นผู้ไทยในจังหวัดอุบลราชธานี

วิธีดำเนินการวิจัย

1. กำหนดจุดเก็บข้อมูลระบบเสียงภาษาถิ่นผู้ไทยในจังหวัดอุบลราชธานี
2. เก็บข้อมูลระบบเสียงพยัญชนะ สระ และวรรณยุกต์ของภาษาถิ่นผู้ไทยที่พูดในหมู่บ้านป่าช้า ตำบลหนองสิม อำเภอยางชุมน้อย จังหวัดอุบลราชธานี ตามวิธีการเก็บข้อมูลภาษาศาสตร์ภาคสนาม ซึ่งมีวิธีการดังนี้

การคัดเลือกผู้บอกภาษา

ผู้วิจัยใช้เกณฑ์ในการคัดเลือกผู้บอกภาษา ดังนี้

1. เลือกผู้บอกภาษาเพศชายและเพศหญิง ให้เป็นตัวแทนของผู้พูดภาษาผู้ไทยในหมู่บ้านป่าช้า ตำบลหนองสิม อำเภอยางชุมน้อย จังหวัดอุบลราชธานี เพื่อจะได้เก็บข้อมูลเสียงภาษาผู้ไทยจากผู้บอกภาษาทั้งสองเพศ
2. เป็นผู้ที่อายุ 50 ปีขึ้นไป เพราะผู้บอกภาษาที่มีอายุมากจะยังคงรักษาระบบเสียงของภาษาตนเองได้ดีกว่าผู้บอกภาษาที่มีอายุน้อย ซึ่งอาจได้รับอิทธิพลของภาษาไทยถิ่นอีสานหรือภาษาไทยมาตรฐานจากการศึกษาและสื่อต่าง ๆ
3. เป็นผู้ที่เกิดในหมู่บ้านป่าช้า ไม่เคยย้ายภูมิลำเนา มีบิดามารดาและคู่สมรสที่เกิดและเติบโตในหมู่บ้านเดียวกัน ทั้งนี้เพื่อให้ได้ผู้บอกภาษาที่ได้รับอิทธิพลจากภาษาถิ่นอื่นน้อยที่สุด
4. เป็นผู้ที่มีการศึกษาไม่เกินภาคบังคับหรือระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ทั้งนี้เป็นเพราะการศึกษาคือปัจจัยหนึ่งที่มีผลต่อการเลือกใช้ภาษา กล่าวคือ ผู้บอกภาษาที่มีระดับการศึกษาสูงกว่าภาคบังคับมักมีแนวโน้มที่จะเลือกใช้ภาษาถิ่นอื่นที่มีอิทธิพลมากกว่าภาษาถิ่นของตน
5. เป็นผู้ที่ไม่ได้ประกอบอาชีพ หรือมีอาชีพทำนาทำไร่ หรือรับจ้างภายในหมู่บ้าน เนื่องจากเป็นอาชีพที่มีโอกาสติดต่อกับบุคคลนอกพื้นที่น้อย จึงได้รับอิทธิพลจากภาษาถิ่นอื่นน้อยเช่นกัน
6. เป็นผู้ที่ใช้ภาษาถิ่นผู้ไทยในชีวิตประจำวันและมีอวัยวะในการออกเสียงครบถ้วนสมบูรณ์สามารถออกเสียงได้ชัดเจน รวมทั้งมีอวัยวะในการรับเสียงที่เป็นปกติ สามารถฟังเสียงต่าง ๆ ได้ชัดเจน

7. เป็นผู้ที่มีไหวพริบปฏิภาณดี สามารถได้ตอบข้อซักถามได้อย่างคล่องแคล่ว อีกทั้งมีอัธยาศัยดี มีความสนใจ และให้ความร่วมมือในการสัมภาษณ์

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ผู้วิจัยได้รวบรวมรายการคำศัพท์สำหรับใช้เป็นเครื่องมือในการเก็บข้อมูลระบบเสียงภาษาถิ่นผู้ไทยในชั้นรวบรวมและศึกษาข้อมูลไว้แล้ว ดังนี้

1. รายการคำศัพท์สำหรับใช้เก็บข้อมูลเสียงพยัญชนะต้น พยัญชนะท้าย พยัญชนะควบกล้ำ และเสียงสระ ผู้วิจัยได้คัดเลือกรายการศัพท์จากเอกสาร งานวิจัย และวิทยานิพนธ์ ดังต่อไปนี้

1.1 หนังสือเรื่อง ภาษาผู้ไทย ของ วิไลวรรณ ขนิษฐนันท์

1.2 วิทยานิพนธ์เรื่อง การศึกษาเปรียบเทียบระบบเสียงภาษาผู้ไทกับภาษาลาวโซ่งของอรพันธ์ อุนากรณ์สวัสดิ์

1.3 รายงานการวิจัยเรื่อง วิเคราะห์การใช้คำและการแปรภาษาของคนสามระดับอายุ ในภาษาลาวลุ่มน้ำท่าจีน ของ สุวัฒนา เลี่ยมประวัต และกันทิมา วัฒนะประเสริฐ

1.4 วิทยานิพนธ์เรื่อง คำพื้นฐานภาษาผู้ไทย: การศึกษาตามแนวภาษาศาสตร์เชิงประวัติ ของ โรชินี คำหาญ

1.5 วิทยานิพนธ์เรื่อง การศึกษาเปรียบเทียบคำศัพท์ภาษาไทถิ่นในจังหวัดสกลนครของ มุจลินทร์ ลักษณะวงศ์

2. รายการคำศัพท์สำหรับใช้เก็บข้อมูลเสียงวรรณยุกต์ ผู้วิจัยได้ใช้รายการคำศัพท์จากแบบทดสอบเสียงวรรณยุกต์ (Gedney's tone box) ของ วิลเลียม เจ. เกดนี (Gedney J. William) จำนวน 60 คำ เพื่อวิเคราะห์จำนวนหน่วยเสียงวรรณยุกต์

3. การวิเคราะห์ข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูลทั้งที่เป็นข้อมูลเอกสารและข้อมูลจากพื้นที่ภาคสนามจะดำเนินไปพร้อม ๆ กันกับการเชื่อมโยงประเด็นคำถามในการวิจัยในแต่ละขั้นตอน จากนั้นก็วิเคราะห์ข้อมูลระบบเสียงในภาษาถิ่นตามแนวคิดที่กำหนด

4. การนำเสนอข้อมูล ผู้วิจัยนำเสนอผลการวิจัยในรูปแบบพรรณนาวิเคราะห์ (Analytical Description)

ผลการวิจัย

จากการศึกษาระบบเสียงพยัญชนะ สระ และวรรณยุกต์ ของภาษาถิ่นผู้ไทยในจังหวัดอุบลราชธานี และการแตกตัวของหน่วยเสียงวรรณยุกต์ของภาษาถิ่นผู้ไทยในจังหวัดอุบลราชธานีนั้น ปรากฏผลการศึกษาวิจัย ดังต่อไปนี้

1. ระบบเสียงพยัญชนะ สระ และวรรณยุกต์ของภาษาถิ่นผู้ไทยในจังหวัดอุบลราชธานี สามารถสรุปผลการศึกษาลำดับ ดังนี้

1.1 ระบบเสียงพยัญชนะภาษาผู้ไทยจังหวัดอุบลราชธานี มีหน่วยเสียงพยัญชนะต้นเดี่ยว 20 หน่วยเสียง ได้แก่ /p, t, k, ʔ, ph, tʰ, kh, b, d, c, f, s, h, m, n, ŋ, l, w, j, ɲ/ หน่วยเสียงพยัญชนะต้นควบกล้ำ 2 หน่วยเสียง ได้แก่ /kw, khw/

ตารางที่ 1 หน่วยเสียงพยัญชนะของภาษาไทยในจังหวัดอุบลราชธานี

ลักษณะของเสียง	ฐานกรณ์ คุณสมบัติ ของเสียง	ริม ฝีปาก	ริม ฝีปาก และ ฟัน	ปุ่ม เหงือก	เพดาน แข็ง	เพดาน อ่อน	ช่องว่าง ระหว่าง เส้น เสียง
กักหรือระเบิด	ก้อง	b		d			
	ไม่ก้อง ไม่มีลม	p		t		k	ʔ
	ไม่ก้อง มีลม	ph		th		kh	
กึ่งเสียดแทรก	ไม่ก้อง				c		
เสียดแทรก	ไม่ก้อง		f	s			h
นาสิก	ก้อง	m		n	ɲ	ŋ	
ข้างลิ้น	ก้อง			l			
กึ่งสระ	ก้อง	w			j		

หน่วยเสียงพยัญชนะท้าย 9 หน่วยเสียง ได้แก่ /p, t, k, ʔ, m, n, ŋ, w, j/

1.2 ภาษาไทยจังหวัดอุบลราชธานี มีหน่วยเสียงสระเดี่ยว 18 หน่วยเสียง ได้แก่ /i, iː, e, eː, ɛ, ɛː, ʌ, ʌː, ɔ, ɔː, a, aː, u, uː, o, oː, ɔ, ɔː/ มีความแตกต่างเรื่องความสั้นยาวของเสียงสระเดี่ยว และไม่มีหน่วยเสียงสระประสม ดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 2 หน่วยเสียงสระของภาษาไทยในจังหวัดอุบลราชธานี

ตำแหน่งของลิ้น และลักษณะของ ริมฝีปาก	ลิ้นส่วนหน้า	ลิ้นส่วนหลังค่อนกลาง	ลิ้นส่วนหลัง
	ไม่ห่อริมฝีปาก	ไม่ห่อริมฝีปาก	ห่อริมฝีปาก
สูง	i iː	ʌ ʌː	u uː
กลางสูง	e eː	ə əː	o oː
กลางต่ำ	ɛ ɛː		ɔ ɔː
ต่ำ		a aː	

1.3 ระบบเสียงวรรณยุกต์ มี 4 หน่วยเสียง ได้แก่ 1) หน่วยเสียงวรรณยุกต์ระดับกลาง (Mide Tone) 2) หน่วยเสียงวรรณยุกต์ระดับสูง (High Tone) 3) หน่วยเสียงวรรณยุกต์เปลี่ยนตก (Falling Tone) และ 4) หน่วยเสียงวรรณยุกต์เปลี่ยนขึ้น (Rising Tone)

2. การแตกตัวของหน่วยเสียงวรรณยุกต์ภาษาผู้ไทยในจังหวัดอุบลราชธานี หน่วยเสียงวรรณยุกต์ของภาษาผู้ไทยในจังหวัดอุบลราชธานีพบการแตกตัว 5 ลักษณะ ดังนี้ 1) A 1 2 3 4 2) B 1 2 3 4 3) C 1 2 3 4 4) DS 1 2 3-4 และ 5) DL 1 2 3 4 มีการรวมตัวในช่อง C 1 2 3 4 = DS 4 และ DS 1 2 3 = DL 1 2 3 4 ดังปรากฏในตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 3 การแตกตัวของหน่วยเสียงวรรณยุกต์ภาษาผู้ไทยในจังหวัดอุบลราชธานี

	A	B	C	DS	DL
	ไม่มีรูปวรรณยุกต์	รูปวรรณยุกต์เอก	รูปวรรณยุกต์โท	ต่ำ-ตาย-สั้น	ต่ำ-ตาย-ยาว
High อักษรสูง	จัตวา	สามัญ	โท	ตรี	ตรี
Mid ป ต จ ก	จัตวา	สามัญ	โท	ตรี	ตรี
Mid บ ด อ	จัตวา	สามัญ	โท	ตรี	ตรี
Low อักษรต่ำ	จัตวา	สามัญ	โท	โท	ตรี

อภิปรายผล

ผลการวิจัยเรื่องระบบเสียงภาษาผู้ไทยในจังหวัดอุบลราชธานี มีความน่าสนใจโดยเฉพาะเรื่องระบบเสียงวรรณยุกต์ กล่าวคือ มีการแตกตัวของหน่วยเสียงวรรณยุกต์ช่อง B ไม่เท่ากับวรรณยุกต์ ช่อง DL (B ≠ DL) โดยเฉพาะวรรณยุกต์ช่อง B มีการแตกตัวแบบ B 1 2 3 4 ส่วนวรรณยุกต์ช่อง DL นั้นมีการแตกตัวแบบ DL 1 2 3 4 ลักษณะนี้เป็นกลุ่มภาษาลาวตามการศึกษาของแชมเบอร์เลน (chamberlain, 1975) ที่ได้เสนอผลการใช้เกณฑ์ทางเสียงวรรณยุกต์ในการแบ่งกลุ่มตระกูลภาษากลุ่มตะวันออกเฉียงใต้เป็น 2 กลุ่มย่อย โดยพิจารณาจากกลุ่มสัมพันธ์ของหน่วยเสียงวรรณยุกต์ในช่อง B และ DL ว่าภาษากลุ่มลาว (Lao) จะมีความสัมพันธ์แบบ B ≠ DL ส่วนภาษาที่ไม่ใช่กลุ่มลาว (non-Lao) จะมีความสัมพันธ์แบบ B=DL

นอกจากนั้น ปฏิภาณของเสียงพยัญชนะต้นของภาษาผู้ไทยในจังหวัดอุบลราชธานีที่คำศัพท์ภาษาไทยมาตรฐานใช้อักษรต่ำพยัญชนะต้น <พ ท ค> หรือภาษาไทดั้งเดิมใช้เสียงพยัญชนะต้น *b *d *g พบว่าภาษาผู้ไทยในจังหวัดอุบลราชธานีจะใช้เสียง /ph, th, kh/ เช่นคำว่า /phoː˥/ “พ่อ” /thaːŋ˥˥/ “ทาง” /khaːŋ˥˥/ “คาง” จัดในกลุ่ม ph ตามการศึกษาของแชมเบอร์เลน (chamberlain, 1975) ที่ได้แบ่งภาษาตระกูลไทกลุ่มตะวันออกเฉียงใต้เป็น 2 กลุ่ม โดยพิจารณาจากปฏิภาณของเสียง (sound correspondence) พยัญชนะต้นดั้งเดิมเสียงกักก้อง *b *d *g คือ กลุ่มชนิด พ (ph group) ซึ่งเขียนตัวภาษาไทยมาตรฐานใช้พยัญชนะต้น <ป ต ก>

จากการศึกษาระบบเสียงภาษาผู้ไทยในจังหวัดอุบลราชธานี พบว่ามีความสอดคล้องบางส่วนกับ วิไลวรรณ ขนิษฐนันท์ (2520) ซึ่งได้ศึกษาภาษาผู้ไทยที่จังหวัดนครพนม โดยมีความสอดคล้องในด้านหน่วยเสียงพยัญชนะต้นเดี่ยว หน่วยเสียงพยัญชนะท้าย และหน่วยเสียงสระ ส่วนที่แตกต่างคือหน่วยเสียงพยัญชนะต้นควบกล้ำและหน่วยเสียงวรรณยุกต์ ตลอดจนการแตกตัวของหน่วยเสียงวรรณยุกต์ ซึ่งผลการศึกษาของ วิไลวรรณ ขนิษฐนันท์ พบว่าภาษาผู้ไทยมีหน่วยเสียงพยัญชนะทั้งหมด 23 หน่วยเสียง คือ หน่วยเสียงพยัญชนะต้นเดี่ยว 20 หน่วยเสียง ได้แก่ /p, t, k, ʔ, ph, th, kh, b, d, c, f, s, h, m, n, ŋ, l, v~w, j, ɲ/ และหน่วยเสียงพยัญชนะต้นควบกล้ำ 3 หน่วยเสียง ได้แก่ /sw, kw, khw/ มีหน่วยเสียงพยัญชนะท้าย 9 หน่วยเสียงหน่วย ได้แก่ /p, t, k, ʔ, m, n, ŋ, w, j/ หน่วยเสียงสระ 18 หน่วยเสียง ได้แก่ /i, iː, e, eː, ɛ, ɛː, ʊ, ʊː, ɐ, ɐː, a, aː, u, uː, o, oː, ɔ, ɔː/ ไม่มีหน่วยเสียงสระประสม ส่วนหน่วยเสียงวรรณยุกต์และการแตกตัวของหน่วยเสียงวรรณยุกต์นั้น วิไลวรรณ ขนิษฐนันท์ พบหน่วยเสียงวรรณยุกต์ 5 หน่วยเสียง ได้แก่ 1) วรรณยุกต์ต่ำเลื่อนขึ้นสูง 2) หน่วยเสียงวรรณยุกต์สูงตกลงต่ำ 3) หน่วยเสียงวรรณยุกต์เสียงกลางตกลงต่ำ 4) หน่วยเสียงวรรณยุกต์เสียงกลางเลื่อนลงต่ำแล้วเลื่อนขึ้นสูง และ 5) หน่วยเสียงวรรณยุกต์เสียงสูง โดยมีการแตกตัวแบบ A 4 = B 1 2 3 และวรรณยุกต์ในช่อง C 1 2 3 = DS 1 2 3 C 4 = DS 4 ซึ่งต่างจากผลการศึกษาภาษาผู้ไทยในจังหวัดอุบลราชธานีที่พบหน่วยเสียงวรรณยุกต์ 4 หน่วยเสียง ได้แก่ 1) หน่วยเสียงวรรณยุกต์ระดับกลาง (Mide tone) 2) หน่วยเสียงวรรณยุกต์ระดับสูง (High tone) 3) หน่วยเสียงวรรณยุกต์เปลี่ยนตก (Falling tone) และ 4) หน่วยเสียงวรรณยุกต์เปลี่ยนขึ้น (Rising tone) และพบการแตกตัว 5 ลักษณะ คือ 1) A 1 2 3 4 2) B 1 2 3 4 3) C 1 2 3 4 4) DS 1 2 3 - 4 5) DL 1 2 3 4 โดยมีการรวมตัวช่อง C 1 2 3 4 = DS 4 และ DS 1 2 3 = DL 1 2 3 4

นอกจากนี้ ยังมีความสอดคล้องกับ เพ็ญประภา จุมมาลี (2553) ที่ได้ศึกษาระบบเสียงภาษาผู้ไทตำบลถ้ำเจริญ อำเภอลือชัย จังหวัดบึงกาฬ โดยพบว่ามีความสอดคล้องในด้านหน่วยเสียงพยัญชนะต้นเดี่ยว หน่วยเสียงพยัญชนะควบกล้ำ หน่วยเสียงพยัญชนะท้าย และหน่วยเสียงสระ ส่วนที่แตกต่างคือหน่วยเสียงวรรณยุกต์และการแตกตัวของหน่วยเสียงวรรณยุกต์ ซึ่งผลการวิจัยของ เพ็ญประภา จุมมาลี พบว่าภาษาผู้ไทตำบลถ้ำเจริญ อำเภอลือชัย จังหวัดบึงกาฬ มีหน่วยเสียงพยัญชนะต้นเดี่ยว 20 หน่วยเสียง ได้แก่ /p, t, k, ʔ, ph, th, kh, b, d, c, f, s, h, m, n, ŋ, l, w, j, ɲ/ มีหน่วยเสียงพยัญชนะควบกล้ำ 2 หน่วยเสียง ได้แก่ /kw, khw/ มีหน่วยเสียงพยัญชนะท้าย 9 หน่วยเสียง ได้แก่ /p, t, k, ʔ, m, n, ŋ, w, j/ และมีหน่วยเสียงสระเดี่ยว 18 หน่วยเสียง ได้แก่ /i, iː, e, eː, ɛ, ɛː, ʊ, ʊː, ɐ, ɐː, a, aː, u, uː, o, oː, ɔ, ɔː/ ไม่มีหน่วยเสียงสระประสม ส่วนหน่วยเสียงวรรณยุกต์และการแตกตัวของหน่วยเสียงวรรณยุกต์นั้น เพ็ญประภา จุมมาลี พบหน่วยเสียงวรรณยุกต์ 5 หน่วยเสียง ได้แก่ 1) หน่วยเสียงวรรณยุกต์ต่ำ-ขึ้น 2) หน่วยเสียงวรรณยุกต์กลาง-ตก 3) มี 2 เสียงย่อย คือ หน่วยเสียงวรรณยุกต์กลาง-ตก และหน่วยเสียงวรรณยุกต์กลาง-ระดับ 4) มี 2 เสียงย่อย คือ หน่วยเสียงวรรณยุกต์ต่ำ-ขึ้น-ตก และหน่วยเสียงวรรณยุกต์กลาง-ขึ้น-ตก 5) หน่วยเสียงวรรณยุกต์ต่ำ-ระดับ และพบ การแตกตัว 5 ลักษณะ คือ 1) A 1 2 3 2) A4 3) B 1 2 3, DL 1 2 3 4, DS 4 4) B4, C4, DS 1 2 3 5) C 1 2 3 โดยมีการรวมตัวช่อง B4 = C4 และ DL 1 2 3 4 = DS 4

สำหรับหน่วยเสียงวรรณยุกต์ภาษาผู้ไทยในจังหวัดอุบลราชธานีซึ่งมี 4 หน่วยเสียงนั้นได้สอดคล้องกับพจนีย์ ศรีธรรมาภรณ์ (2526) ซึ่งศึกษาเปรียบเทียบวรรณยุกต์ภาษาถิ่นภูไทใน 4 จังหวัด คือ กาฬสินธุ์ นครพนม มุกดาหาร และสกลนคร รวม 23 อำเภอ แล้วนำหน่วยเสียงวรรณยุกต์มาเปรียบเทียบความเหมือนและความแตกต่างโดยใช้เกณฑ์จำนวนหน่วยเสียงวรรณยุกต์และระดับการรวมตัวของหน่วยเสียงวรรณยุกต์

ในช่อง B และ DL เมื่อใช้เกณฑ์จำนวนหน่วยเสียงวรรณยุกต์พบว่าภาษาผู้ไทยกลุ่มที่มี 4 หน่วยเสียงวรรณยุกต์เหมือนกันกับจังหวัดอุบลราชธานี ได้แก่ อำเภอดำชะอี จังหวัดมุกดาหาร อำเภอธาตุพนม อำเภอนาแก อำเภอเรณูนคร อำเภอปลาปาก อำเภอเมือง จังหวัดนครพนม กิ่งอำเภอดำตา-กล้า จังหวัดสกลนคร และอำเภอกุฉินารายณ์ จังหวัดกาฬสินธุ์ นอกจากนี้จะมีหน่วยเสียงวรรณยุกต์ 5 หน่วยเสียงเมื่อใช้เกณฑ์การรวมตัวของเสียงวรรณยุกต์ในช่อง B และ DL โดยสามารถแบ่งกลุ่มภาษาผู้ไทยได้ 5 กลุ่มดังนี้ กลุ่มที่ 1 B 1 2 3 4 = DL 1 2 3 4 ได้แก่ อำเภอนาหว้า อำเภอมอนบิบาล อำเภอกุดบาก กลุ่มที่ 2A 4 = B 1 2 3 = DL 1 2 3 4 ได้แก่ อำเภอดำชะอี อำเภอธาตุพนม อำเภอนาแก อำเภอเรณูนคร อำเภอปลาปาก อำเภอเมือง จังหวัดนครพนม อำเภอกุฉินารายณ์ อำเภอเขาวง อำเภอห้วยผึ้ง อำเภอบ้านม่วง อำเภอกุสุมาลย์ อำเภอพรรณานิคม กลุ่มที่ 3 B 1 2 3 - 4 = DL 1 2 3 - 4 ได้แก่ อำเภอเมืองสกลนคร กลุ่มที่ 4 B 1 2 3 4 = DL 4 ได้แก่ อำเภอเขาวง อำเภอสหัสขันธ์ อำเภอสมเด็จ อำเภอสว่างแดนดิน อำเภวาริชภูมิ อำเภอพังโคน และกลุ่มที่ 5 B 4 = DL 4 ได้แก่ อำเภอคำม่วง จากการแบ่งโดยใช้เกณฑ์การรวมตัวของเสียงวรรณยุกต์ในช่อง B และ DL จะเห็นได้ว่าระบบเสียงภาษาผู้ไทยในจังหวัดอุบลราชธานีไม่สอดคล้องกับพจนีย์ ศรีธรรมาภรณ์ (2526)

อย่างไรก็ตาม การที่ภาษาผู้ไทยในจังหวัดอุบลราชธานีจัดอยู่ในกลุ่มภาษาลาวด้วยเกณฑ์ B # DL นั้นไม่สอดคล้องกับหน่วยเสียงวรรณยุกต์ในภาษาผู้ไทยดั้งเดิม B = DL อาจเนื่องมาจากความแตกต่างของพื้นที่วิจัยและมิติของเวลา ตลอดจนการรับอิทธิพลของภาษาที่อยู่ใกล้เคียงกัน ทั้งนี้ เมื่อพิจารณาพื้นที่วิจัยจะพบว่าประชากรส่วนใหญ่ในจังหวัดอุบลราชธานีมีการใช้ 2 ภาษา คือ ภาษาลาวหรือภาษาอีสานและภาษาของกลุ่มชาติพันธุ์คือภาษาผู้ไทยหรือภูไท ภาษาลาวอีสานนั้นเป็นภาษากลุ่มใหญ่ที่พูดอยู่รอบข้างภาษาผู้ไทย จึงทำให้มีอิทธิพลต่อการใช้ภาษาผู้ไทยจนเกิดการกลายเสียงทางภาษาได้

ข้อเสนอแนะ

1. ควรศึกษาเปรียบเทียบระบบเสียงภาษาผู้ไทยในประเทศไทยกับภาษาผู้ไทยในสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว อันจะทำให้เกิดความเชื่อมโยงระหว่างภาษาผู้ไทยทั้งสองถิ่น และเพื่อเป็นการขยายองค์ความรู้ทางด้านภาษาตระกูลไทย
2. ควรศึกษาเปรียบเทียบระบบเสียงวรรณยุกต์และการใช้คำศัพท์ภาษาผู้ไทยจากผู้บอกภาษา 3 ระดับอายุ เพื่อแสดงให้เห็นการเปลี่ยนแปลงของภาษาที่กำลังดำเนินอยู่และแนวโน้มที่จะเกิดขึ้นในอนาคต อันเป็นประโยชน์ต่อการวางแผนพัฒนาและอนุรักษ์ภาษาผู้ไทยให้คงอยู่ต่อไป
3. ควรศึกษาเปรียบเทียบภาษาผู้ไทยในหมวดต่าง ๆ เช่น หมวดการเรียกคำเครือญาติ หมวดคำลักษณนาม เป็นต้น โดยใช้ทฤษฎีอรรถศาสตร์ชาติพันธุ์เพื่อสะท้อนแนวคิดและวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ผู้ไทยให้ชัดเจนยิ่งขึ้น

เอกสารอ้างอิง

กัลยา ดิงศรัทธี. (2537). “เสียงในภาษา” ใน *เอกสารการสอนชุดวิชาภาษาไทย 3 หน่วยที่ 2*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.

- เกษแก้ว ภูเขา และพะเนีววัลย์ ภูธา. (25 ธันวาคม 2560). ประวัติความเป็นมาของชาวผู้ไทบ้านป่าข่า. ตำบลหนองสิม อำเภอเขมราฐ จังหวัดอุบลราชธานี. สัมภาษณ์.
- จินตนา ศูนย์จันทร์. (2539). การวิเคราะห์คำศัพท์ภาษาผู้ไท อำเภอยะผา จังหวัดสกลนคร: ศึกษาเฉพาะกรณีเปรียบเทียบคำศัพท์ของบุคคลสามระดับอายุ. (ปริญญาานิพนธ์การศึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒประสานมิตร).
- พจณี ศรีธรรมราช. (2526). การศึกษาเปรียบเทียบวรรณยุกต์ถิ่นผู้ไทใน 3 จังหวัด. (วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรบัณฑิต, สาขาภาษาและภาษาเอเชียอาคเนย์ มหาวิทยาลัยมหิดล).
- พรสวรรค์ นามวัง. (2544). วรรณยุกต์ภาษาอีสาน (ลาว) ที่พูดโดยคนอีสาน ผู้ไทย และโซ่ ในชุมชน ตำบลนาเพียง อำเภอกุสุมาลย์ จังหวัดสกลนคร. (วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาภาษาและภาษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์).
- พานทอง ศุภโกศล. (2548). การศึกษาเปรียบเทียบคำวิเศษณ์จากภาษาถิ่นอีสานและภาษาถิ่นผู้ไทย. (วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาภาษาไทย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์).
- พิชญา ซาลีหอม. (2556). ระบบเสียงภาษาผู้ไท อำเภอบึงสามพัน จังหวัดอำนาจเจริญ. รายงานการวิจัยศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาภาษาไทย มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี.
- พัฒนรัตน์ อัครวัฒนากุล. (2541). การศึกษาเปรียบเทียบระบบวรรณยุกต์ในภาษาของคน “ลาว” คน “ญ้อ” และคน “ผู้ไท” ในอำเภอดงหลวง จังหวัดนครพนม. (วิทยานิพนธ์อักษรศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาภาษาและภาษาศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย).
- เพ็ญประภา จูมมาลี. (2553). ระบบเสียงภาษาผู้ไท ตำบลถ้ำเจดีย์ อำเภอโซ่พิสัย จังหวัดบึงกาฬ. (วิทยานิพนธ์อักษรศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาภาษาไทย มหาวิทยาลัยศิลปากร).
- มุกดินทร์ ลักษณะวงศ์. (2551). การศึกษาเปรียบเทียบคำศัพท์ภาษาไทยถิ่นในจังหวัดสกลนคร. (วิทยานิพนธ์อักษรศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาภาษาไทย มหาวิทยาลัยศิลปากร).
- ยศกร สิทธิศักดิ์ไพบุลย์, จรัสวิไล จรุงโรจน์, ม.ล. และวิภากร วงศ์ไทย. (2553). “การศึกษาชื่อสายผ้าแพรวาในภาษาผู้ไทตามแนววรรณคดีชาตินิพนธ์,” วารสารวิจัย มข. (ฉบับบัณฑิตศึกษา) 10,(1) (มกราคม-มีนาคม): 126-133.
- โรชนี คนหาญ. (2546). คำพื้นฐานภาษาผู้ไท: การศึกษาตามแนวภาษาศาสตร์เชิงประวัติ. (วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาภาษาไทย มหาวิทยาลัยมหาสารคาม).
- วิไลวรรณ ขนิษฐนันท์. (2520). ภาษาผู้ไท. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- สมทรง บุรุษพัฒน์. (2536). สรรพวิทยา: วิเคราะห์หน่วยเสียง. กรุงเทพฯ: สหธรรมิก.
- สิริกัญญา วรชิน. (2552). การศึกษาสถานภาพทางภาษาของภาษาผู้ไท อำเภอกุฉินารายณ์ จังหวัดกาฬสินธุ์. (วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, สถาบันวิจัยภาษาและวัฒนธรรมเอเชีย มหาวิทยาลัยมหิดล).
- สุนทร วีระภัทร. (2538). ผญาของชาวผู้ไท กิ่งอำเภอนองสูง จังหวัดมุกดาหาร. (วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, ไทยคดีศึกษา มหาวิทยาลัยมหาสารคาม).
- สุรจิตต์ จันทราสา. (2544). วัฒนธรรม พัฒนาการทางประวัติศาสตร์ เอกลักษณ์ และภูมิปัญญา จังหวัดมุกดาหาร. กรุงเทพฯ: กรมศิลปากร.
- สำนักงานราชบัณฑิตยสภา. (30 มกราคม 2550). ไท. สืบค้นเมื่อ 25 มกราคม 2561, จาก https://www.orst.go.th/iwfm_table.asp?a=30&i=0040002304004003%2F63EHN5954022.

- สุวิไล เปรมศรีรัตน์ และคณะ. (2547). *แผนที่ภาษาของกลุ่มชาติพันธุ์ต่าง ๆ ในประเทศไทย*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.
- อมรรัตน์ วันยาว. (2545). *การตั้งชื่อของกลุ่มชาติพันธุ์ผู้ไทในเขตอำเภอเขาวง จังหวัดกาฬสินธุ์*. (ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต, สาขาวิชาภาษาไทย มหาวิทยาลัยมหาสารคาม).
- Chamberlain, James R. (1975). "A New Look at the History and Classification of the Tai Language," In *Studies in Tai Linguistics in Honor of William J. Gedney*. 49-66. Edited by Jimmy G. Harris and James R. Chamberlain. Bangkok: CIEL.